

Varkenshouders krijgen het verloren geld niet meer terug

Effecten Russische blokkade voorbij

Rusland houdt al drie maanden de grenzen dicht voor Europees varkensvlees. De EU heeft de afsluiting bij de WTO aanhangig gemaakt. De schok die de blokkade in de markten heeft veroorzaakt, lijkt alweer voorbij nu de handelsstromen een nieuw evenwicht hebben gevonden.

Copyright foto

In 2013 verkocht Europa nog bijna driekwart miljoen ton varkensvlees aan Rusland. Dat was bijna 25 procent van de totale export van dat product en daarmee was Rusland de belangrijkste afnemer van Europees varkensvlees. Het Nederlandse aandeel in dat volume was 55.000 ton. Bovendien ging er nog ongeveer 10.000 tot 15.000 ton naar Kazachstan en Wit-Rusland, landen waarmee Rusland een douane-unie heeft. Het ging volgens de Centrale Organisatie voor de Vleessector (COV) voor Nederland om een bedrag van 2 tot 3 miljoen euro per week. Dat is met de blokkade die Rusland heeft ingesteld in een keer weggevalen. Maar dat niet alleen; in Rusland kon vlees dat in Noordwest-Europa moeilijk kon worden afgezet, wel worden verkocht. En daarmee kon de sector een betere vierkantsverwaarding voor het vlees krijgen.

„De mix van vleesproducten die wij naar Rusland exporteerden, was een andere dan we hier afzetten”, stelt Vion-communicatie-directeur Marc van der Lee. „De Russische eetcultuur verschilt van de Nederlandse. Ook daar is varkensvlees geliefd, en dan vooral de vettere delen.” Grote delen van Rusland kennen strenge winters, legt Van der Lee uit, en vetter voedsel heeft een hogere voedingswaarde en helpt zo om de kou te weerstaan. En daarmee konden Vion en andere slachtereijen het vlees dat hier minder in trek is, toch goed verwaarden.

Andere handelsstromen

Maar toen werd begin dit jaar varkenspest geconstateerd in Litouwen en Polen, en

Rusland sloot zijn grenzen voor ons varkensvlees. De markten reageerden meteen. Stonden de prijzen in week 5 nog rond de 1,56 euro voor een kilo varkensvlees, in de weken daarna daalden die snel naar 1,44 euro. „De normale handelsstromen waren verbroken”, stelt Van der Lee. „We moesten nieuwe wegen vinden om onze producten af te zetten. Daar gaat tijd in zitten en het kost geld.” Maar nu heeft de industrie nieuwe wegen gevonden, er is een nieuw evenwicht in de markt en de prijs stabiliseert weer. De vraag naar vlees verdwijnt niet, legt de woordvoerder uit, maar de handelsstromen gaan anders lopen. „Wij hebben een deel van ons vlees ingevroren”, vertelt hij. „Niet alles, want invriezen brengt extra kosten met zich mee. Rente, opslag, enzovoort. Bovendien was de varkensprijs – onze inkoopkosten dus – eind januari relatief hoog. Die kosten moeten we kunnen terugverdienen als we het ingevroren vlees weer verkopen.” Daarom zocht Vion een evenwicht tussen het ‘strategisch invriezen’ van varkensvlees en het vinden van andere afzetkanalen.

Wereld vol verliezers

„Op wereldschaal wijzigt er niets door een handelsblokkade”, zegt Wilbert Hilken, sectormanager Dierlijke Productie bij de ABN Amro bank. „De vraag blijft even groot en het aanbod ook. Dat vindt elkaar toch wel weer.” Hij ziet wel twee effecten. Ten eerste verstoort een handelsblokkade de meest efficiënte handelsstromen. De kosten van internationale handel nemen daardoor toe. Daarnaast kost het tijd voordat de wereld-

markt een nieuw evenwicht heeft gevonden en de nieuwe handelsroutes zijn gevonden. Dat zoeken naar een evenwicht heeft effecten op de prijs. „In het geval van het Russische embargo op varkensvlees heeft dat ongeveer zes weken geduurd”, vertelt de bankman. „Dat heeft de prijzen een flinke tik gegeven. Het is geld dat de boeren niet meer terugkrijgen.” Hij wijst er ook op dat de prijzen voor varkensvlees in Rusland flink zijn gestegen. „Aan de ene kant krijgen producenten een lagere prijs, aan de andere kant moeten consumenten meer betalen. Er is een wereld vol verliezers als de internationale handel wordt geblokkeerd.”

Het Russische embargo op varkensvlees is niet de enige zaak die de markt verstoort. De Verenigde Staten hebben te maken met een uitbraak van Porcine Epidemic Diarrhea (PED), een zich snel verspreidend virus dat vier van de vijf biggen doodt die ermee besmet raken. De Amerikaanse productie van varkensvlees kan daardoor met 10 procent of meer terugvallen. Volgens Hilken helpt dat om ruimte te scheppen voor andere afzetmarkten voor Europees varkensvlees. Hij verwacht dat de gevolgen van de ziekte in de komende zes maanden op de totale productie van varkensvlees in de VS doorwerken.

Tariefmuren gevallen

De vraag is waarom Rusland de grenzen voor Europees varkensvlees heeft gesloten. Angst dat de Afrikaanse varkenspest op Rusland overslaat, is niet de reden. Het land heeft zelf al een aantal jaren te maken ▶

met de ziekte; sinds 2008 is die in zowat alle regio's van Europees Rusland opgedoken. In totaal heeft Rusland 600 gevallen van Afrikaanse varkenspest geregistreerd bij wilde zwijnen en bijna 400 uitbraken bij huisdieren. Ook in Wit-Rusland en Oekraïne zijn uitbraken geweest. Rusland lijkt de ziekte zelf niet onder controle te kunnen krijgen. De vier gevallen van varkenspest die in Europa zijn opgedoken, hebben hun oorsprong waarschijnlijk in Rusland. De oorzaak van de varkenspestproblemen in Rusland ligt in de structuur van de varkenssector. Die wordt gedomineerd door kleine boeren met een paar varkens rond het huis. Die lopen vrij rond en worden dan ook gemakkelijk besmet. Bovendien presteert dit deel van de sector economisch slecht. De Russische overheid is bezig met een transitieproces waarbij die kleinschalige productie wordt vervangen door grote, meer efficiënte varkensbedrijven, waar de hygiëne beter onder controle kan worden gehouden. Maar daarvoor is geld nodig. En dat is niet te verdienen als import van varkensvlees de prijzen laag houdt. Rusland had daarom tariefmuren van minstens 15 procent opgetrokken rond het land. Die verhoogden de kosten voor buitenlands vlees, zodat de eigen bedrijven konden concurreren. Maar toen het land zich twee jaar geleden aansloot bij de WTO (World Trade Organization, de Wereldhandelsorganisatie) moest het die beschermingsmuren afbreken en zijn de prijzen flink gezakt. Een schatting stelt het verlies voor de hele industrie op 20 miljard roebel (ongeveer 400 miljoen euro)

per jaar. Het werd daarmee niet meer rendabel om te investeren in de opschaling van de sector en de moderniseringsslag dreigde stil te vallen. Daarom grijpt het land nu elke kans aan om de import van varkensvlees aan banden te leggen. Vorig jaar werd Amerikaans varkensvlees met een importban getroffen en Rusland greep de vier gevallen van Afrikaanse varkenspest in Europa aan om de grenzen met Europa dicht te gooien.

Wereldhandelsorganisatie

De EU heeft op 8 april de zaak aanhangig gemaakt bij de WTO. Direct nadat Rusland de boycot had ingesteld, protesteerde Eurocommissaris Tonio Borg al vanwege de disproportionaliteit van de maatregelen. Zijn ambtenaren hebben de afgelopen maanden onderhandeld met de Russische voedsel- en warenautoriteit Rosselkhoz nadzor, maar die gaf geen krimp. Dit tot ongenoegen van de lidstaten, die geen resultaat zagen. „De Commissie heeft tijd genoeg gehad om een oplossing te zoeken”, zei bijvoorbeeld een woordvoerder van het Deense ministerie van Landbouw vorige maand. „Dat is ze niet gelukt en dus gaan we zelf proberen een bilateraal akkoord te sluiten.” Ook Nederland was gesprekken met Rusland gestart, maar een woordvoerder zegt dat die nog niet tot resultaten hebben geleid.

Borg is niet blij met deze stappen, meldt nieuwssite Euractiv. Die ziet hoe de lidstaten door Rusland tegen elkaar en tegen de Commissie worden uitgespeeld, terwijl hij wil dat de hele Unie één lijn trekt tegen Rusland.

Copyright foto

De commissaris zou volgens de site de nationale ministers zelfs hebben teruggefloten, maar een woordvoerder van het Nederlandse ministerie van Economische Zaken kon dat niet bevestigen. Maar met de stap naar de WTO lijken de rijen weer gesloten. De EU stelt dat Rusland dubbele standaarden hanteert. Het blokkeert de binnenlandse markt niet voor varkensvlees uit Rusland en importeert ook varkens uit Georgië en (in ieder geval tot voor kort) Oekraïne. Dat is tegen de WTO-regels, die stellen dat een lid landen niet verschillend mag behandelen. ■

 Reageren?
w.vangruisen@pigbusiness.nl

Tijdverloop van de gebeurtenissen

27 januari: Twee wilde zwijnen met Afrikaanse varkenspest gevonden in Litouwen. Voor de eerste keer is het virus in de EU vastgesteld.

31 januari: Rusland stelt een handelsembargo in voor Europees varkensvlees.

8 februari: Rusland heft het embargo op 'verhit varkensvlees' – verwerkt vlees, dus – weer op.

18 februari: Ook in Polen wordt een wild zwijn met varkenspest gevonden. Het ministerie van Economische zaken verordent dat veewagens die terugkomen uit Polen dubbel moeten worden gereinigd en moeten worden ontsmet.

20 februari: In Polen vindt men een tweede wild zwijn met Afrikaanse varkenspest.

3 maart: China sluit de grens voor varkensvlees uit Polen.

14 maart: De Poolse minister voor Landbouw, Stanislaw Kalemba, treedt af omdat de boeren onvoldoende worden gecompenseerd voor de verloren inkomsten.

7 april: Rusland sluit de grenzen voor verwerkt varkensvlees uit Polen en Litouwen.

8 april: De EU brengt Rusland voor het WTO-tribunaal nadat onderhandelingen niets hebben opgeleverd.